

developed a series of ceramic regions with unique characteristics in respect of shape, ornament, and technology.

The ceramics collection of the State Museum of Ukrainian decorative folk art gives an insight into the development of Ukrainian art pottery from the fifteenth century to the present day.

Part of the collection, about three thousand works of Ukrainian art pottery pre-revolutionary times. Some of the exhibits are dated back to XV – XVIII centuries. Quite versatile are ceramic regions: Kyiv, Poltava, Chernihiv, and Podillia, Kharkiv, Volyn, the Carpathians, Transcarpathia. The largest center of folk pottery of the Kiev region – village Dybyntsi. The Museum collection dibenzyl ceramic is unique, it is characterized by great diversity and originality of forms of products, the originality of the ornamental system and colors.

Collection of ceramics past and present, gathered at the State Museum of Ukrainian decorative folk art of Ukraine, reflects the history of this art form, demonstrates the great creative talent of the people, their craving for beauty.

Keywords: decorative and applied arts, Ukrainian ceramics, art museum, pottery, folk pottery museum reserve museum.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. архіт., проф. Шулик В. В.

УДК 7.046.1

М. Ю. Квітницька

ОБРАЗ МІНОТАВРА В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ЄВРОПИ XV – XIX ст.

Незважаючи на те, що мистецтво Середніх віків було присвячено безпосередньо християнській тематиці, міф про Мінотавра знайшов своє місце і у ті часи. Перебудований, він вніс неабияку атмосферу та смисл у деякі релігійні ритуали, церемонії та мистецьке забарвлення певних елементів декору.

Згодом античність набула неабиякої популярності, а митці почали охоче використовувати міфологічні та алегоричні теми у своїй творчості. Міф про Мінотавра, пройшовши шлях християнської інтерпретації, здобув своє вираження у своєму оригінальному значенні.

Згодом виникає нова концепція міфологічного жанру. Традиційні сюжети використовувались як умовні фабули, в які вкладено новий сенс. Наступні, після Ренесансу, епохи почали адаптувати міфи під певні події, це надавало їхньому вираженню певного напрямку та більш точної

передачі інформації. Образ Мінотавра теж став алегорією історичних діячів, подій, вад.

Міф про Мінотавра, будучи одним із найвідоміших міфів, мало досліджений. Можна зазначити лише монографію німецького вченого Теодора Зиолковські, під назвою «Мінос і сучасники» (2008 р.). Дана монографія присвячена циклу міфів про Міноса, частиною якого є і міф про Мінотавра. Також згадка про Мінотавра з'являється і у творі Рене Менара "Мифология в древнем и современном искусстве", де він спробував пояснити походження древніх міфів і легенд народів світу, які були відображені у пам'ятках культури і мистецтва, що дійшли до наших днів.

Кузнецова Н. В. у своїй дисертації "Міф про Мінотавра в культурному контексті ХХ ст." визначає та розглядає основні інтерпретації міфу про Мінотавра в мистецтві ХХ століття, а також виявляє вплив цих інтерпретацій на сприйняття цього міфу у сучасній культурі.

У статті досліджений вплив міфу про Мінотавра та його образу на європейське образотворче мистецтво XV – XIX ст. Також описане усвідомлення, тлумачення та значення для людей і митців даних віків постаті Мінотавра, його мистецький зв'язок з ідеологією та літературою даних часів.

Після колосального тріумфу античної культури, поворотним пунктом для всіх культур стало поширення християнства, однак інтерес до греко-римської давнини відродився на початку італійського Відродження.

Довгий час митці застосовували свої знання, зображуючи біблійних героїв – адже головним міфом був для них міф про Христа, а головним замовником – католицька Церква, до якої німфи, музи і олімпійські боги ніякого відношення не мали. Але після того, як серед багатих людей стало модним прикрашати свій побут на античний лад, у живописців з'явилися нові замовники – світські, яким подобалися грецькі божества і їх історії. Через століття античні образи вже існували в "мові" людей мистецтва на рівних правах з біблійними [1].

Однак, у середні віки і, звичайно, в епоху Відродження, Мінотавр продовжував залишатися популярним персонажем церковних мозаїк, ілюстрацій до манускриптів, хрестоматій і енциклопедій, коментарів до античних праць, у поезії, мистецтві. Житло Мінотавра розглядалося як символ мирських задоволень [2].

З кінця XV століття зображення лабіринтів почали з'являтися у храмах, на плитках церковної підлоги. Такі підлогові зображення лабіринтів стали невід'ємною частиною покарання, коли грішник, що кається, повинен був пройти на колінах по всіх вигинах і поворотах лабіринту.

З поширенням християнства древній язичницький символ лабіринту поступово змінився і став сприйматися як алегоричний образ тернистого

шляху людини до Бога або хресний шлях Христа. Лабіринт у християнській філософії та архітектурі стає метафорою матеріального світу, проходячи через який людина має битися з Мінотавром – Сатаною. Чудові лабіринти, викладені кольоровим камінням, керамічною плиткою, мармуром чи порфіром, прикрашали підлоги храмів в Шартрі, Павії, П'яченці, Ам'єні, Реймсі, Сент-Омер, Римі. Багато з них були декоровані алегоричними зображеннями Тесея і Мінотавра, сценами зі Святого письма.

У середньовіччі було прийнято зображати Мінотавра, який нагадує кентавра – з людською головою і торсом бика. Це, мабуть, пов'язано з нечіткістю його опису в Овідія і Вергілія. У вигляді кентавра він зображений на мозаїці в соборі Сан Мікеле в Павії і на більшості ілюстрацій до «Пекла» Данте. Також представляє інтерес уривок з перекладу робіт Орозія, зробленого королем Альфредом, де говориться, що Мінотавр – напівлюдина-напівлев [3].

Робота італійського художника венеціанської школи живопису епохи Ренесансу – Джованні Батиста Чима де Конельяно «Тесей, що вбиває Мінотавра», є прикладом того, де Мінотавр представлений у вигляді кентавра. На картині зображений афінський герой, який намагається всередині лабіринту забити чудовиська. Звичайно, зображення критського монстра з тілом бика та бюстом людини, а не навпаки, як в легенді, виглядає досить унікально. Зламана стіна ліворуч розкриває сцену і нам відкривається лабіринт, який збудований концентричними колами, або по спіралі, в небо. Черпаючи натхнення в класичних моделях, на картині вдається ефектно зобразити рух тіл в хвилюючій боротьбі: Тесей з піднятим мечем стрибає вперед, щоб знову вдарити Мінотавра, а звір раптовим ривком повертає голову назад, що підкреслює відкинуте назад скуйовджене волосся [4].

Також варто зазначити, що на картині Тесей показаний не як античний герой, а у вигляді лицаря. Це пояснює те, що з плином часу уявлення про міфологічний жанр значно розширилося. Світський характер міфів допускав їх вільне тлумачення, завдяки чому художники могли повніше розкрити все різноманіття людських відчуттів і характерів. Так, фламандські художники XVI—XVII століть створили величезну кількість картин на міфологічні теми, наділяючи античних богів і героїв цілком земними якостями [5].

В епоху пізнього середньовіччя історія Мінотавра продовжувала цікавити художників і дослідників і в дещо меншій мірі поетів і письменників. У виданнях «Метаморфоз» і в геральдичних збірниках XVI і XVII століть можна зустріти чимало гравюр, що зображують Мінотавра. У коментарях Джорджа Сандиса до праць Овідія (1632) Лабіринт – це світ, у якому живе людина, Мінотавр символізує чуттєві насолоди, а Аріадна – щиру любов.

Картина Кассони Кампана «Тесей і Мінотавр. Критська легенда» початку XVI ст. рясніє деталями та може бути прочитаною як сучасний

комікс. Центральне місце картини займає корабель, що причалює. Він одразу ж зосереджує на собі погляд глядача та спрямовує його до групи людей зліва. У ній ми можемо розпізнати Тесея, котрий представлений в образі воїна епохи Ченквіченто та Аріадну. Але ким є ще одна жінка? Можливо, це Афродіта чи Афіна – богині, котрі були заступницями Тесея. Скоріше за все нею може бути саме Афродіта, адже по міфу вона допомагала юнакові закохати в себе дівчину. Чи можливо на картині зображена мати Мінотавра – Пасифая, або ж, як і у Пафосі, в Археологічному парку на мозаїці з боротьбою Тесея та Мінотавра, зображена персоніфікація Криту? Тільки на мозаїці на це вказував вінок, прикрашений вежами, а на картині Кампани ми бачимо лише гарну жінку, одягнену у вишуканий одяг. Невідомо, кого ж змальовував автор, та я більше схильюсь до варіанту з Афродітою.

Справа ми спостерігаємо ту ж групу, що і зліва: Тесей та дві жінки, тільки тут вони зображені в іншому дійстві, а не розмовляючи одна з одною. Перед нами постає Тесей, який веде жакливу боротьбу з Мінотавром у колообразному лабіринті, а жінки, сидячи по обидві сторони його входу, сильно хвилюються за долю бійця.

Як вже було сказано, картина схожа на комікс. І звичайно, адже дві однакові групи людей не можуть бути одночасно у різних місцях. Роздивляючись картину, перед нами з'являється міф у його яскравому вираженні. Ось до берегів підпливає корабель, тут же ми простежуємо розмову Тесея з жінками, можливо саме на цій сцені Аріадна вручає рицарю клубок з нитками. Потім, дивлячись зліва на право, ми спостерігаємо як Тесей прямує до лабіринту, а там вже нас чекає наступне дійство з вже описаною групою справа. Наш погляд, прямуючи від лабіринту, де зображена одна бійка з Мінотавром, натикається на цілу баталію людей з іншими мінотаврами, котрі (як і той, що в лабіринті) теж показані як кентаври. Невідомо, що автор хотів цим сказати, можливо він змальовував боротьбу людства зі своїми гріхами, чи хотів показати протистояння однієї раси з іншою. Ми можемо тільки здогадуватись. Наш погляд прямує далі, а там вже перед нами відкривається втеча вже відомої групи, Тесея з двома жінками. Завершальним етапом «живописного коміксу» є корабель, що відпливає. Чорні паруси дають нам згадку про сумний кінець міфу, де батько Тесея кидається з вежі, вважаючи, що вони підтверджують смерть героя.

Перенесення міфічної фабули в сучасну для художника середу властиво живопису епохи Ренесансу. Тесей змальований у вигляді доблесного лицаря, жінки в одязі тієї епохи, а навколишнє середовище зображене як звичайні вулиці того часу.

У XVIII столітті дослідники намагалися побачити в міфі відображення реальних історичних подій. Так, Дідро в «Енциклопедії» (1765) писав про те, що жакливий образ Мінотавра слід розуміти як засудження зради Пасіфаї з царедворцем Міноса Тавром, а перемога Героя над Мінотавром – алегорія на підсумок боротьби царя Міноса з

афінянами.

Прикладом подібної алегорії є полотно французького художника, представника неокласицизму Шарля-Едуарда Шеза, та має назву «Тесей, що переміг Мінотавра» (1791). Назва картини говорить сама за себе: тріумфуючий Тесей стоїть, опираючись на палицю, над мертвим тілом переможеного, одна група людей, піднісши руки догори, дякує героєві, інша, впевнившись у безпеці, вилазить зі схованки, а юнак позаду заспокоює перелякану дівчину.

Варто зазначити, що на відміну від звичайного представлення міфу, сцена розгортається у палаці, а не в лабіринті. Якщо взяти це до уваги, то можна насмілитись провести паралель зі зміною влади, коли у кінці XVIII ст. назривала французька революція.

Картина англійського художника Едварда Берна-Джонса «Тесей у лабіринті» 1862 року, виконана у стилі романтизму. На ній показано, як Тесей підстерігає Мінотавра у лабіринті Дедала. Крім меча, Тесей тримає веретено з ниткою Аріадни. Кругом розкидані кістки жертв чудовиська. Картина серед інших вирізняється тим, що художник зобразив грецький міф у середньовічних декораціях [6].

Декілька разів до міфу про Мінотавра звертався художник Гюстав Моро. На його полотні «Афіняни в лабіринті Мінотавра» (1855) Тесея взагалі немає. На одному з начерків Моро зобразив Мінотавра, який стискає в своїх руках жертву і ногою зневажає гору неживих тіл. Однак у підсумку художник відмовився від цього задуму і зобразив не менш драматичну сцену: юні афіняни чують кроки чудовиська, що наближається – дівчата в жаху притискаються один до одного, юнаки злякано прислухаються, один з них, стоячи на колінах, вказує рукою у напрямку до коридору, за яким наближається істота, яка нагадує кентавра з головою і руками людини та тулубом бика [2].

У різні епохи XV – XIX ст. Мінотавр та елементи його міфу набували різних значень та виражень. Середньовіччя використовувало дані образи для змалювання смертних гріхів, на котрі потрібно вимолити прощення, Відродження, Бароко, Класицизм показували їх античну красу, зіставляючи її з тогочасною та згодом алегорично перебудовували смисл міфу під певні події. Та, не зважаючи на різні способи вираження міфу, можна з упевненістю сказати, що міф про Мінотавра завжди мав актуальність та повсякчас цікавив митців даних століть.

Література

1. Ермильченко Н. В. Античные мифы в искусстве / Н. В. Ермильченко. – М.: СЛОВО/SLOVO, 2001. – 48 с.
2. **Минотавр** [Електронний ресурс] // Необычные животные. – 2008. – Режим доступа: <http://unusualanimals.info/mif/009.php> (25.12.15). – Назва з екрану.
3. **Тайны древних лабиринтов** [Електронний ресурс] // Миртесен. 2007. – Режим доступа: <http://s30556663155.mirtesen.ru/blog/43697861203/Taunui-drevnih-labirintov> (20.01.16). – Назва з екрану.
4. **Антоніо Канова**

[Электронный ресурс] // Antiqua. Энциклопедия древнегреческой и древнеримской мифологии. – 2001. – Режим доступа: http://greekroman.ru/gallery/art_sanova.htm (22.01.16). – Назва з екрану.

5. Брагина Л. М. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения / Л. М. Брагина. – М. : Мосгосархив, 1996. – 390 с.

6. Менар Р. Ж. Мифология в древнем и современном искусстве / Р. Менар. – М. : АСТ, Харвест, 2000. – 800 с.

Квітницька М. Ю. Образ Мінотавра в образотворчому мистецтві Європи XV – XIX ст.

У статті розглянуто вплив образу Мінотавра та міфу, пов'язаного з ним, на образотворче мистецтво Європи XV– XIX ст. Після значного триумфу античного мистецтва, основною темою мистецького вираження стало християнство, де незважаючи на жорсткі вимоги, міф про Мінотавра все ж таки знаходить своє місце, здобуваючи нове значення. Згодом, античний стиль разом із міфами знову підкорив увагу глядача, а образ Мінотавра почав згадуватись на його оригінальний манер. З часом митці почали шукати в міфічних образах нові теми та тлумачення, зіставляючи певні події із знаменитими античними сказаннями. Замість сліпого змалювання їх смислу перед глядачем постали алегоричні поняття, сучасність у міфічному вигляді. Мінотавр ожив в небажаних володарях, Тесей – у шукачах правди. Згодом ці образи почнуть набувати нових значень та змінювати відношення глядача на всім відомий міф про Мінотавра.

Ключові слова: міф, Мінотавр, середні віки, Відродження, Ренесанс, Класицизм.

Квитницкая М. Ю. Образ Минотавра в изобразительном искусстве Европы XV– XIX ст.

В статье рассмотрено влияние образа Минотавра и мифа, связанного с ним, на изобразительное искусство Европы XV - XIX вв. После значительного триумфа античного искусства, основной темой художественного выражения стало христианство, где, несмотря на жесткие требования, миф о Минотавре все-таки находит свое место, приобретает новое значение. Впоследствии, античный стиль вместе с мифами снова покори́л внимание зрителя, а образ Минотавра начал упоминаться на его оригинальный манер. Со временем художники начали искать в мифических образах новые темы и толкования, сопоставляя определенные события со знаменитыми античными сказаниями. Вместо слепого копирования их смысла появились аллегорические понятия, современность в мифическом виде. Минотавр ожил в нежелательных властителях, Тесей – в искателях правды. Впоследствии эти образы начнут приобретать новые значения и изменять отношение зрителя ко всем известному мифу о Минотавре.

Ключевые слова: миф, Минотавр, средние века, Возрождение, Ренессанс, Классицизм.

Kvitnytska M. Y. The image of the Minotaur in the visual arts of Europe XV– XIX centuries.

In this paper, the influence of the image of the Minotaur and the myth associated with him, on the arts of Europe XV– XIX centuries, In different times these days, the Minotaur and the elements of the myth has gained various meanings and expressions. After the significant triumph of ancient art, the main theme of artistic expression was the Christianity where, despite stringent requirements, the myth of the Minotaur still finds its place, acquiring a new value. Rebuilt, it made a great atmosphere and meaning in some religious rituals, ceremonies and artistic coloring certain elements of the decor. Later antiquity became very popular and artists began willingly used mythological and allegorical themes in his work.

The myth of the Minotaur, his way Christian interpretation, expressed in its original meaning. Subsequently emerged a new concept of the mythological genre. Traditional stories were used as a conditional plot, in which is embedded a new meaning. Artists began to look in the mythic images of new themes and interpretations, correlating specific events with famous ancient legends. Instead of blind descriptions of their meaning, before the audience stood allegorical concepts, present in mythical form, it gave their expression certain direction and more accurate transmission of information., the Minotaur came to life in undesirable owners, Theseus – the seekers of truth. Subsequently, these images will begin to acquire new values and to change the attitude of the audience on a well-known myth of the Minotaur.

Keywords: myth, Minotaur, The middle ages, the Renaissance, the Renaissance, the Classicism.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – к. мист., доц. Зіненко Т. М.

УДК 738.8

К. В. Власова

**ВОГНЯНА СКУЛЬПТУРА АНДРІЯ СОБЯНІНА У КОНТЕКСТІ
НОВАЦІЇ ЯВИЩА ВОГНЯНОЇ СКУЛЬПТУРИ
В УКРАЇНСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ**

Феномен вогняної скульптури, як новий для України жанр художньої кераміки, привертає увагу громадськості, викликає професійний інтерес керамістів, мистецтвознавців і критиків, у науці дослідженням не був. Останнім часом поява молодих художників, таких як Андрій Собянін, які фактично своїми роботами вивели цей молодий жанр